

Opening Academisch Jaar
Universiteit voor Humanistiek
Maandag 1 september 2014
Rede van rector prof.dr. Gerty Lensvelt (gesproken tekst)

Ik heet u van harte welkom op deze feestelijke opening van het academisch jaar 2014-2015. Een speciaal welkom voor onze gasten, prof Trudy DeHue die de openingsrede gaat uitspreken, en Tomas Kampen, Ruud Mey en Joep Dohmen, die hun eigen bijdrage aan deze middag zullen leveren. Welkom alle mensen van het koor Ondiep dat deze middag de bijzondere muzikale omlijsting zal verzorgen. Direct zult u nog iemand binnen zien komen, dat is mevrouw Margriet Jongerius, zij is wethouder van Zorg en welzijn van de gemeente Utrecht en als zodanig enorm geïnteresseerd in het thema van vandaag en het onderzoek van Evelien Tonkens.

En als elk jaar, een heel warm welkom aan onze nieuwe en oude studenten, promovendi en medewerkers.

Wij hebben een heel bijzonder jaar achter de rug, dat in het teken stond van ons vijfde lustrum, met als hoogtepunt de feestelijke diesviering met eredoctoraten voor Amartya Sen, Joan Tronto en Carol Ryff, en *heel belangrijk* de onderzoeksvisite. Op beide gebeurtenissen kijken we met heel veel genoegen terug, het gaat goed met ons en daar ben ik trots op.

Afgelopen jaar zijn er mensen gekomen en gegaan, ik heb er twee uitgekozen om te noemen. Ton Jorna heeft de pensioengerechtigde leeftijd bereikt. Hij is een van de grondleggers van het beroep van humanistisch geestelijk verzorger, en als voormalig directeur van het HOI speelde hij 25 jaar geleden een belangrijke rol bij de oprichting van onze prachtige universiteit. Hoewel hij voor de vakantie formeel met pensioen ging, gaan wij in oktober afscheid van hem nemen, met een prachtig congres. Als u belangstelling heeft vindt u de flyers bij de uitgang.

De komende vrouw is prof Evelien Tonkens. Zij is de opvolger van Harry Kunneman en haar stoel heeft de titel gekregen burgerschap en humanisering van organisaties en instituties. Deze opening van het academisch jaar staat in het teken van de introductie van haar werk in onze gemeenschap.

Maar voor het zover is, wil ik u aan nog een ander nieuw iemand voorstellen, of liever gezegd een nieuwe functie, namelijk aan Dorothé van Driel die vandaag voor het eerst in functie is als eerste pedel van de UvH. en bij die functie hoort een attribuut, en wel de pedellenstaf. Dorothé mag ik je vragen om even naar voren te komen, want ik wil graag dat iedereen de staf ziet.

Deze staf is gemaakt door meesterzilvermid Andre van Loon (wijzen). Iedereen weet dat de rector een keten draagt en dat die van de UvH anders is dan die van onze zusteruniversiteiten. De keten is 25 jaar geleden ontworpen door de vermaarde ontwerper Gijs Bakker. De basis is een vierkant uit ronde draad, en een cirkel uit vierkant draad. De keten is duidelijk geënt op de Vitruvian van Da Vinci.

Dit thema vindt u ook terug in de staf: het vierkant en de cirkel. Voor mij staat dat voor onze

duurzame pogingen om het onverenigbare te verenigen. In ons werk, streven wij ernaar om voor zoveel mogelijk mensen de mogelijkheden te creëren om een zinvol leven te leiden in een humane, rechtvaardige samenleving. Om dat te kunnen waarmaken hebben we zowel sociale als wetenschappelijke impact nodig, maar om dat te krijgen moeten we ons verhouden tot zowel onze wetenschappelijke academische peers (de vierkanten) als dat wij open staan voor de vragen van de maatschappij (de cirkels). Om aan onze missie te kunnen voldoen is het belangrijk dat wij kennis en waarden proberen te verbinden. Voor veel wetenschappers is dat een onmogelijke opgave, net zo onmogelijk als het vierkante rondje, maar het tegendraads geloven in de mogelijkheden van de verbinding van kennis en waarden en daaraan duurzaam blijven werken is de moeite waard en maakt ons een bijzondere plek waar het academische (het vierkant) en het waardevolle (de cirkel) elkaar kunnen raken.

De staf is prachtig, zij incorporeert vierkant en cirkel, en zoals u ziet, is er een moment dat zij geen van beiden is, ergens in het midden is er een volmaakt moment van balans. Balans tussen emotie en ratio, tussen wetenschappelijke prestatie en het nastreven van het goede en het juiste. Deze staf is esthetisch een lust voor het oog en prettig om aan te raken, dat is emotie, maar ze is ook een product van wetenschap. Niet alleen omdat je verstand moet hebben van het drijven van het zilver, maar ook omdat zij gemaakt is volgens de regels van de gulden snede voor 3 D objecten. De gulden snede staat voor verhoudingen die als zeer plezierig en harmonieus worden ervaren. U kent haar misschien als verhouding voor mooie gezichten. In de jaren 50 heeft de Benedictijner monnik en architect Dom Hans van de Laan een driedimensionale variant op de gulden snede bedacht. Dus het feit dat u dit mooi vindt kan worden gezien als een emotionele gewaarwording met een wiskundige basis. En wat ik nou zo mooi vind aan deze staf is dat zij daarmee op verschillende manieren een teken van hoop is, hoop dat wat onverenigbaar lijkt, niet onverenigbaar is.

En dat brengt mij bij het werk van Evelien Tonkens. Zij probeert met haar wetenschappelijk werk onze instituties een beetje humaner te maken. Ook daar zit iets onverenigbaars: hoe kunnen we met steeds minder middelen, toch betere, humanere, zorg verlenen? Hoe kunnen we in een zo plurale samenleving pretenderen om een zinvol leven voor iedereen na te streven? Is wat voor de een rond is, voor de ander niet vierkant? Kijk naar wat er gebeurt in de Schilderswijk? Hoe kunnen mensen die zo verschillend denken vreedzaam naast elkaar leven? En hoe kunnen wij daaraan bijdragen?

Professor Trudy DeHue van de Universiteit Groningen zal direct de openingsrede uitspreken getiteld de paradox van de leefstijlpolitiek. Paradox, vierkant rondje? Van **Professor Dehue** is het boek *Betere mensen. Over gezondheid als keuze en koopwaar*. Daarin komen thema's aan bod die ook voorkomen in het werk van Evelien Tonkens. In haar lezing wil zij daar meer op ingaan. Na de lezing van prof DeHue spreken Tomas Kampen en Ruud Meij, beide verbonden aan de onderzoeksgroep van Professor Tonkens een column uit over hun eigen onderzoek. Prof Joep Dohmen, die het werk van Tudy DeHue kent, zal het slotwoord voor zijn rekening nemen.

De muzikale omlijsting wordt verzorgd door het koor Ondiep. In de Utrechtse wijk Ondiep is in het voorjaar van 2014 heel hard gewerkt aan de wereldpremiere van een eigen opera. Zeven Ondiepse zangtalenten en een heel koor van Ondiepers hebben op 23 en 24 mei op De Plantage de sterren van de hemel gezongen. De organisatie van de opera was in handen

van Stichting Volksopera Nederland. Door het organiseren van een opera wil de stichting verschillende bewonersgroepen met elkaar in contact brengen en verbinden. De opera is gebaseerd op verhalen uit de wijk zelf. En als zodanig een prachtig voorbeeld van participeren in je wijk en daarom zijn wij als UvH extra trots om hen vandaag in ons midden te hebben.

Tenslotte richt ik mij, als elk jaar, rechtstreeks tot onze nieuwe studenten. Jullie staan aan het begin van een nieuwe carrière. Deze bijeenkomst kun je beschouwen als een deel van de initiatie: je bent van de middelbare school naar de academie gegaan. Ook voor studenten is de wereld aan het veranderen en ook voor jullie geldt dat wat onverenigbaar lijkt toch naar elkaar toegebracht moet worden. Aan de ene kant is het belangrijk dat jullie binnen 3 maximaal 4 jaar afstuderen (het vierkant), aan de ander kant willen wij dat jullie een proces van persoonlijke en academische groei kunnen doormaken (de cirkel), niet alleen omdat je dan als individu rijker wordt, maar ook om je voor te bereiden op een rol in een ingewikkelde wereld, zodat je iemand wordt die weerbaar is en kan bijdragen aan de verdergaande humanisering van de samenleving. De komende jaren gaan wij samen proberen of we dat moment van volmaakte balans tussen vierkant en cirkel kunnen vinden. En daarom heb ik een gedicht voor jullie. Het is van de Griekse dichter Kavafis en ik ga er een deel van voorlezen het heet Ithaca

Als je de tocht aanvaardt naar Ithaka
wens dat de weg dan lang mag zijn,
vol avonturen, vol ervaringen.
Wens dat de weg dan lang mag zijn.
Dat er veel zomermorgens zullen komen
waarop je, met grote vreugde en genot
zult binnenvaren in onbekende havens,
pleisteren in Phoenicische handelssteden
om daar aantrekkelijke dingen aan te schaffen
van parelmoer, koraal, barnsteen en ebbehout,
ook opwindende geurstoffen van alle soorten,
opwindende geurstoffen zoveel je krijgen kunt;
dat je talrijke steden in Egypte aan zult doen
om veel, heel veel te leren van de wijzen.
Houd Ithaka wel altijd in gedachten.
Daar aan te komen is je doel.
Maar overhaast je reis in geen geval.
't Is beter dat die vele jaren duurt,
zodat je als oude man pas bij het eiland
het anker uitwerpt, rijk aan wat je onderweg verwierf,
zonder te hopen dat Ithaka je rijkdom schenken zal.
Ithaka gaf je de mooie reis.